

UNUTARNJE ENERGETSKO TRŽIŠTE

Kako bi se unutarnje energetske tržište Europske unije uskladilo i liberaliziralo, od 1996. donose se mjere u području pristupa tržištu, transparentnosti i uređenja tržišta, zaštite potrošača, poticanja međusobne povezanosti i odgovarajuće razine opskrbe. Tim se mjerama želi izgraditi konkurentnije, fleksibilnije i nediskriminirajuće tržište električne energije EU-a usmjereno na potrošače, s tržišno utemeljenim cijenama opskrbe. Njima se jačaju i povećavaju prava pojedinačnih potrošača i energetske zajednice, rješava energetska siromaštvo, pojašnjavaju uloge i odgovornosti tržišnih sudionika i regulatora, rješava problem sigurnosti opskrbe električnom energijom, plinom i naftom te potiče razvoj transeuropskih mreža za prijenos električne energije i plina.

PRAVNA OSNOVA

Članci 194. i 114. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU).

CILJEVI

Kako bi unutarnje tržište EU-a u potpunosti zaživjelo u sektoru energetike, potrebno je ukloniti brojne prepreke i trgovinske zapreke, uskladiti porezne i cjenovne politike i mjere koje se odnose na poštovanje normi i standarda te donijeti ekološke i sigurnosne propise. Cilj je stvoriti tržište koje dobro funkcionira, na kojemu se svima jamči pošten pristup tržištu i visoka razina zaštite potrošača te zadovoljavajuća razina međusobne povezanosti i proizvodnih kapaciteta.

POSTIGNUĆA

A. Liberalizacija tržišta plina i električne energije

Tijekom 1990-ih, kada je većina nacionalnih tržišta električne energije i prirodnog plina još uvijek bila monopolizirana, Europska je unija ta tržišta odlučila postupno otvoriti tržišnom natjecanju. Prve direktive o liberalizaciji (prvi energetske paket) donesene su 1996. (električna energija) i 1998. (plin), a u pravne sustave država članica trebale su biti prenesene do 1998. (električna energija) i 2000. (plin). Drugi energetske paket usvojen je 2003., a direktive iz tog paketa trebale su u nacionalno pravo država članica biti prenesene do 2004., dok su pojedine odredbe stupile na snagu tek 2007. Industrijski i privatni potrošači sada su mogli slobodno birati svoje dobavljače plina i električne energije između većeg broja konkurenata. U travnju 2009. usvojen je treći energetske

paket, čiji je cilj bila daljnja liberalizacija unutarnjeg tržišta električne energije i plina. Bila je to izmjena drugog paketa i temelj za provedbu unutarnjeg energetskog tržišta.

B. Daljnji koraci

Kao što je najavila u strategiji energetske unije ([COM\(2015\) 0080](#)), kako bi potrošačima pružila sigurnu, održivu, konkurentnu i povoljnu energiju, Komisija je 30. studenoga 2016. predstavila paket zakonodavnih prijedloga o novom modelu energetskog tržišta EU-a. Cilj paketa „Čista energija za sve Europljane” ([COM\(2016\) 0860](#)) provedba je energetske unije, a obuhvaća energetska učinkovitost, obnovljivu energiju, model tržišta električne energije, sigurnost opskrbe električnom energijom i pravila upravljanja za energetska uniju. U cilju dovršenja unutarnjeg energetskog tržišta Komisija je predložila mjere za Direktivu o električnoj energiji ([COM\(2016\) 0864](#)), Uredbu o električnoj energiji ([COM\(2016\) 0861](#)) i Uredbu o pripremljenosti za rizike ([COM\(2016\) 0862](#)).

Prijedlog direktive o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije ([COM\(2016\) 0864](#)) preinaka je Direktive 2009/72/EZ. Glavne točke prijedloga su:

- Jasniji i češći računi za električnu energiju: potrošači električne energije bili bi slobodni izabrati opskrbljivača ili agregatora, uz pomoć certificiranih alata za usporedbu, bez naknada u slučaju promjene opskrbljivača i uz mogućnost odabira ugovora s dinamičnim cijenama i pametnog brojila.
- Zaštita siromašnih ili ugroženih potrošača: države članice morale bi ponuditi ciljanu zaštitu praćenjem broja energetski siromašnih kućanstava i izvješćivanjem o tome.
- Uključivanje novih sudionika na tržištu: agregatori bi mogli sudjelovati na maloprodajnom tržištu; lokalne energetske zajednice imale bi pravo uključiti se u lokalnu proizvodnju, distribuciju, agregaciju i skladištenje energije te usluge energetske učinkovitosti i imale bi pristup svim organiziranim tržištima; države članice uredile bi razmjenu podataka među sudionicima na tržištu.
- Olakšavanje elektromobilnosti: države članice morale bi olakšati priključivanje mjesta za punjenje električnih vozila na elektroenergetsku distribucijsku mrežu te omogućiti trećim stranama da budu vlasnici tih mjesta za punjenje i vode ih.
- Pojašnjenje zadaća operatora distribucijskih sustava i uvođenje postupka planiranja razvoja distribucijske mreže.

Prijedlogom Uredbe o pripremljenosti za rizike ([COM\(2016\) 0862](#)) nastoji se poboljšati pripremljenost na rizike poticanjem suradnje operatora prijenosnih sustava u Europskoj uniji, operatora prijenosnih sustava u susjednim zemljama i Europske agencije za suradnju energetskih regulatora. Njime se također želi olakšati prekogranično upravljanje elektroenergetskim mrežama u slučaju elektroenergetske krize s pomoću novih regionalnih operativnih središta, koja se uvode povezanim Prijedlogom uredbe o unutarnjem tržištu električne energije ([COM\(2016\) 0861](#)). Predlažu se četiri skupine mjera: 1. zajednička pravila za sprečavanje elektroenergetskih kriza i pripremu za njih u cilju osiguranja prekogranične suradnje; 2. zajednička pravila za upravljanje kriznim situacijama; 3. zajedničke metode za ocjenu rizika povezanih sa sigurnošću opskrbe; 4. zajednički okvir za bolju evaluaciju i praćenje sigurnosti opskrbe električnom energijom.

Prijedlog uredbe o unutarnjem tržištu električne energije ([COM\(2016\) 0861](#)) preinaka je [Uredbe \(EZ\) br. 714/2009](#) kako bi zahvaljujući usklađenim tržišnim signalima tržište električne energije postalo fleksibilno, dekarbonizirano i otvoreno inovacijama. Paket sadrži još sedam zakonodavnih prijedloga. Njih pet odnosi se na opskrbu električnom energijom, revidiranje pravila za trgovanje električnom energijom, pojašnjavanje odgovornosti sudionika na tržištu i definiranje načela za procjenu potreba za kapacitetom i mehanizme za razvoj kapaciteta.

C. Uređenje energetskog tržišta Europska agencija za suradnju energetskih regulatora

Agencija za suradnju energetskih regulatora (ACER) aktivna je od ožujka 2011. ([Uredba \(EZ\) br. 713/2009](#)). Agencija je poglavito odgovorna za promicanje suradnje među nacionalnim regulatornim tijelima na regionalnoj i europskoj razini te za nadzor nad razvojem mreže i unutarnjim tržištima električne energije i plina. U njezinoj je nadležnosti također da istražuje slučajeve zlouporabe tržišta te s državama članicama uskladi primjenu primjerenih kazni. Za provedbu sankcija koje se primjenjuju na prekršaje odgovorne su države članice.

Kao dodatan korak donesene su dvije uredbe kojima je stvorena struktura za suradnju u okviru Europske mreže operatora prijenosnih sustava (ENTSO-i): jedna uredba za električnu energiju ([Uredba \(EZ\) br. 714/2009](#)) i jedna za plin ([Uredba \(EZ\) br. 715/2009](#)) izmijenjena [Odlukom Komisije 2010/685/EU](#). Europska mreža operatora prijenosnih sustava, zajedno s Europskom agencijom za suradnju energetskih regulatora, razrađuje iscrpna pravila za pristup mreži i tehničke kodove te jamči usklađeno djelovanje mreže razmjenom operativnih informacija i razvojem zajedničkih sigurnosnih standarda i postupaka u slučaju nužde. Europska mreža operatora prijenosnih sustava svake dvije godine sastavlja desetogodišnji plan ulaganja u mreže, koji zatim revidira Europska agencija za suradnju energetskih regulatora.

Nadalje, [Direktivom 2008/92/EZ](#) nastoji se povećati transparentnost cijena plina i električne energije za industrijske krajnje korisnike obvezujući države članice da cijene i tarifne sustave koje koriste dvaput godišnje prosljeđuju Eurostatu. U listopadu 2011. Europska je unija donijela [Uredbu \(EU\) br. 1227/2011](#) o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta električne energije (Uredba REMIT) s ciljem da se zajamči poštena trgovina na europskim energetskim tržištima.

Komisija je 30. studenoga 2016. predstavila prijedlog uredbe ([COM\(2016\) 0863](#)) o reformi ACER-a, kojim se provodi preinaka zakonodavnih akata i jača glavna uloga te agencije kao koordinatora djelovanja nacionalnih regulatora, posebice u onim područjima u kojima bi rascjepkano nacionalno donošenje odluka o pitanjima od prekogranične važnosti dovelo do problema ili nedosljednosti na unutarnjem tržištu. U skladu s time ažuriran je popis zadaća koje sada uključuju nadzor nad veleprodajnim tržištem i prekograničnom infrastrukturom, veću odgovornost ACER-a u sastavljanju i podnošenju konačnog prijedloga mrežnog kodeksa Komisiji te utjecaj na postupak revizije regionalnog energetskog tržišta (zone trgovanja) (utvrđene preinakom Uredbe o električnoj energiji ([COM\(2016\) 0861](#))).

D. Sigurnost opskrbe električnom energijom, prirodnim plinom i naftom

[Direktivom 2005/89/EZ](#) određene su mjere za očuvanje sigurnosti opskrbe električnom energijom kako bi se osiguralo ispravno funkcioniranje unutarnjeg tržišta električne energije, zadovoljavajuća razina povezanosti među državama članicama, zadovoljavajuća razina kapaciteta za proizvodnju energije te ravnoteža između ponude i potražnje. Zbog iznimne važnosti plina u opskrbi energijom u Europskoj uniji i kao odgovor na rusko-ukrajinsku plinsku krizu tijekom zime 2008. – 2009., 2010. godine usvojena je [Uredba \(EU\) 994/2010](#) o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom. Cilj uredbe jačanje je preventivnog djelovanja i mehanizama za reagiranje na krizne situacije. S ciljem osiguravanja sigurne opskrbe naftom [Direktivom 2009/119/EZ](#) države članice obvezuje se da imaju minimalne zalihe nafte koje odgovaraju količini 90-dnevnog prosječnog dnevnog neto uvoza ili 61-dnevne prosječne dnevne domaće potrošnje, ovisno o tome koja je količina veća. Zbog zabrinutosti u pogledu dopreme ruskog plina preko Ukrajine Komisija je u svibnju 2014. objavila svoju Strategiju energetske sigurnosti ([COM\(2014\) 0330](#)). Strategijom se nastoji osigurati stabilna i obilna opskrba europskih građana i gospodarstva energijom. Predviđaju se mjere kao što su povećanje energetske učinkovitosti, domaća proizvodnja energije i dodavanje poveznica na infrastrukturu tamo gdje su nedostajale kako bi se energija mogla preusmjeriti ondje gdje je potrebna tijekom krize.

Komisija je 8. studenoga 2017. donijela zakonodavni prijedlog radi ciljane revizije Direktive o prirodnom plinu iz 2009. ([COM\(2017\) 0660](#)). U skladu s tim prijedlogom ključne odredbe Direktive o plinu bez odgode bi se počele primjenjivati na prekogranične plinovode s trećim zemljama, odnosno na one dijelove plinovoda koji se nalaze na teritoriju Europske unije. To bi pomoglo da se zajamči da nijedan tekući, planirani ili budući plinski infrastrukturni projekt između neke države članice EU-a i treće zemlje ne uzrokuje narušavanje jedinstvenog energetskeg tržišta niti slabljenje sigurnosti opskrbe u Uniji.

E. Transeuropske energetske mreže (TEN-E)

[Uredbom \(EU\) br. 347/2013](#) definiraju se smjernice za transeuropske energetske mreže u kojima su utvrđeni projekti od zajedničkog interesa (PZI) i prioritetni projekti među transeuropskim elektroenergetskim i plinskim mrežama. Projekti od zajedničkog interesa imaju prioritet kada je riječ o odobravanju financijske pomoći prema [Uredbi \(EZ\) br. 2236/95](#). Proračun dodijeljen mrežama TEN-E prvenstveno je namijenjen financiranju studija izvedivosti. Drugi instrumenti također se mogu upotrijebiti za sufinanciranje ulaganja, primjerice europski strukturni i investicijski fondovi ili Europski fond za strateška ulaganja (EFSU). [Uredbom \(EU\) br. 256/2014](#) Europskog parlamenta i Vijeća od 26. veljače 2014. o obavješćivanju Komisije o investicijskim projektima u području energetske infrastrukture u Europskoj uniji od država članica zahtijeva se da Komisiju obavješćuju o svojim investicijskim projektima u području energetske infrastrukture.

U svojoj komunikaciji naslovljenoj „Proračun za Europu 2020.” ([COM\(2011\) 0500](#)) Komisija je predstavila novi mehanizam, Instrument za povezivanje Europe, kojim će se od 2014. do 2020. financirati prioritetni projekti na području energetike, prijevoza i ključne digitalne infrastrukture. Parlament je u studenome 2013. podržao sporazum

postignut s Vijećem o proračunu za Instrument za povezivanje Europe, u kojem je iznos od 5,12 milijardi EUR predviđen za razvoj transeuropskih energetske infrastrukturnih projekata ([P7_TA\(2013\)0463](#)). Na temelju smjernica za energetske infrastrukturu koje su u ožujku 2013. podržali Vijeće i Parlament ([P7_TA\(2013\)0061](#)) za nekoliko projekata od javnog interesa odobrena je potpora EU-a.

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

Donošenjem zakonodavnog paketa o unutarnjim energetske tržištima Parlament je snažno podržao razdvajanje vlasništva sustava prijenosa u energetske sektoru kao najučinkovitije sredstvo za poticanje ulaganja u infrastrukturu na nediskriminirajući način, s poštenim pristupom mreži za nove sudionike na tržištu te za transparentno tržište. Parlament je također naglasio važnost zajedničkog europskog stava o srednjoročnim ulaganjima (10-godišnji indikativni europski plan s naglaskom na povezanost mreža), tješnje suradnje među regulatornim tijelima, državama članicama i operatorima sustava prijenosa te snažnog postupka usklađivanja uvjeta pristupa mrežama. Na inicijativu Parlamenta u sklopu dogovora postignutog s Vijećem posebna je važnost pridana pravima potrošača: rezolucijama se ustraje na povećanju potrošačkih prava (promjena dobavljača, izravno informiranje s pomoću pametnih brojila i učinkovito postupanje s pritužbama podnesenim „ombudsmanu” za energetiku). Parlament se također izborio za priznavanje koncepta „energetskog siromaštva”. Snažno je podržao osnivanje Europske agencije za suradnju energetske regulatora, naglasivši da joj moraju biti dodijeljene nužne ovlasti kako bi se prevladali problemi koje ne mogu riješiti nacionalna regulatorna tijela, a koji sprječavaju integraciju i ispravno funkcioniranje unutarnjeg tržišta.

Neke od važnijih nedavno donesenih rezolucija:

- 12. rujna 2017.: Usvojena su nova pravila kojima se susjednim državama dopušta da jedna drugoj pomognu u rješavanju kriza u opskrbi plinom, omogućuje se prekogranična solidarnost i povećava transparentnost ugovora o opskrbi plinom.
- 2. ožujka 2017.: Zastupnici u Europskom parlamentu odobrili su pravila kojima se od država članica zahtijeva da prije otvaranja pregovora obavijeste Komisiju o svojoj namjeri da s trećim zemljama započnu pregovore o opskrbi energijom.
- 25. listopada 2016.: Parlament je podržao rezoluciju za strategiji EU-a za ukapljeni prirodni plin u cilju veće sigurnosti opskrbe energijom, smanjenja emisija ugljika i cjenovne pristupačnosti.
- 13. rujna 2016.: U svojoj rezoluciji pod nazivom „Ususret novom modelu energetske tržišta” Parlament se zalaže za kombinaciju likvidnih kratkoročnih tržišta i dugoročnih cjenovnih signala kako bi tržište postalo prikladno za sve veći udio obnovljive energije i aktivnih potrošača.
- 26. svibnja 2016.: Rezolucijom Parlamenta o ostvarivanju novih pogodnosti za potrošače energije poziva se na osposobljavanje građana da proizvode, koriste i skladište vlastitu obnovljivu energiju i trguju njome, da se uključe u energetske tržište i da sudjeluju u upravljanju potrošnjom.

Frédéric Gouardères
05/2019

